

/pl. a könyvtár/. Ugy tűnik, hogy a könyvtár a legalkalmasabb egység a módszer használatának bevezetésére egy egyetemen belül.

PPBS az amerikai könyvtárakban

Egy felmérés szerint, mely 75 nagy egyetemi könyvtárra terjedt ki az USA-ban, jelenleg nem beszélhetünk a PPBS szélesebb körű alkalmazásáról. Egy 1969-ben lezajlott könyvtári konferencián megvitatták a PPBS-sel kapcsolatos problémákat. Az egyik legfőbb ellenvetésként azt hozták fel, hogy az egyetemi könyvtárak valójában túlnőnek saját egyetemük határain, természetüknél fogva az országos információs rendszer szerves részei, tehát problémáikat felsőbb szinten kellene vizsgálni. E mellett személyi állományuk és pénzügyi helyzetük sem kedvez a PPBS alkalmazásának; többnyire örülnek, ha az olvasók igényeit napról-napra képesek kielégíteni szolgáltatásaikkal. Ennek ellenére várható egy hozzáállásbeli változás ezen a téren, a könyvtárvezetők egy része már kísérletezik új költségvetési rendszer kialakításával.

A konkrét alkalmazás során módszertanilag a rendszerelemzést tartják a legjobb megközelítési módnak. Első feladat a tervezés és a döntéshozatal modelljének felállítása, ezután kerül sor az optimális döntéshozatalt elősegítő információs rendszer megtervezésére. Módszertani szempontból sok közös vonás található a nyilvános, illetve az egyetemi könyvtárak problémáinak ily értelmű közelítésénél. A fő különbséget a kétrajta könyvtár által igényelt adatok jellegének különbözősége adja. Mások a célok, mások a felhasználók, más és más anyagot igényelnek az olvasók.

A könyvtári vezetési információs rendszer kialakításánál nagy segítséget nyújthat a PPBS alkalmazása, bár a módszert a profitra dolgozó gazdálkodó egységektől nem lehet tiszta formájában átvenni.

Mosoni Istvánné

Külföldi folyóiratokban olvastuk...

A New Library World ez évi júniusi száma külön felhívja olvasói figyelmét, milyen hasznos felvenni a kapcsolatot az OMKDK - TECHNOINFORM-mal. Részletesen ismerteti a szolgáltatásokat, kiemeli, milyen jól szervezett.

/NLW, 74.k. 876.sz. 1973.jun.p.134./

A dokumentációs, könyvtári és levéltári folyóiratok kiadói június 9-én értekezletet tartottak az UNESCO által rendezett tavalyi párizsi szimpoziум folytatásaként. A megvitatott témák többek között: a külső forma nemzeti és nemzetközi szabványai; a szakmai irodalom indexelése és kivonatolása; az ilyen típusú folyóiratok ujdonságértéke stb. /A kerekasztal megbeszélésen a TMT részéről dr.BALÁZS Sándor vett részt./

/Library Association Record, 75.k. 4.sz. 1973. Liaison, 1973. Apr. p.25./

A hanglemezeket lassanként kiszorítja a hangszalag. Az előre felvett zene eladásának 50%-át teszi már ki Amerikában, Németországban. A szalagoknak három formája van. Az egyik, a közismert házi használatu magnoszalag két tekerccsel.

A sikert a "csomagolt" zárt rendszerek hozták meg: a 8 sávos patron és a 4 sávós kazetta. Ez utóbbi kompakt, hordozható, nem sérül, nem romlik a használatban. "Két oldala" van, az egyik miniatűr tekercsről a másikra tekerceselhető át. Különösen alkalmas könyvtári kölcsönzésre. Az ára ma még 25%-kal több, mint a hagyományos hanglemezé.

/Library Association Record, 75.k. 4.sz. 1973. p.77./

A Wright testvérek korszakalkotó repüléséről annak idején fénykép készült. Ennek negatívja a Library of Congress gyűjteményében található. E negatív alapján számítógép segítségével most hatalmas fali mozaik készült Dayton - a Wrightek szülővárosa - kiállítási központjában. A számítógép kb. 200 000 pontra bontotta a negatívot. A tónusok kialakításához 18 különböző szimbólikus jelenetet készítettek a repülés történetéből mozaiklapokra. A teljes kép árnyaltságát ezekből és fekete-fehér mozaiklapokból állították össze. Messziről nézve a teljes fénykép látható, közelről viszont minden mozaik egy kis külön kép a repülés történetéből.

/Library of Congress, 32.k. 8.sz. 1973. p.63./

A VINITI-ben több mint 4700 tudományos kiadvány kézirat van elhelyezve. Ezekről csak rövid ismertetés jelenik meg, maguk a tanulmányok mikrofilmen hozzáférhetők. A kéziratokat vagy a Tudományos Akadémia intézetei helyezik letétbe, vagy szakfolyóiratok szerkesztőségei. Ez utóbbi esetben magában a folyóiratban csak rövidített változat kerül publikálásra. A kéziratokról a VINITI évente háromszor kiadja a Katalógus depozitívannéh rukopiszej c. ismertetést, 16 szakcsoportba rendezve a kivonatokat.

A National Lending Library 1973 januárjától megvásárolja a VINITI-től a kéziratok teljes mikrofilmjeit.

/National Lending Library Review, 2.k. 6.sz. 1973. p.191./

ÉRDEKESSEGEK az UNESCO Statistical Yearbook legújabb kötetéből:

Zaire 33 folyóiratot ad ki, Botswana 62-t. Franciaországban 14 634 kiadvány jelenik meg. A SZU 6175 periodikumából 1523 üzemi lap. Olaszország 7634 folyóiratából 693 vallási és teológiai tárgyú, 1105 pedig egyházközségi lap.

6 afrikai országban csak egyetlen napilap jelenik meg, 44-ben egyetlen egy sem, míg a könyvtermés világszerte tovább nőtt. 1970-ben 546 000 cím jelent meg az 1969-es év 496 000 címével szemben.

A növekedés Európára /247 000 cím/ és Észak-Amerikára /90 000/ jut. Ázsia maradt 100 000 cínnél, Afrikában mindössze 8000 jelent meg. Az USA és a SZU fej-fej mellett halad 79 530, illetve 78 899 címmel.

A nemzeti jövedelem kutatásokra fordított aránya:

SZU 4,2%, USA 2,8%, NSZK és Japán 1,8 - 1,8%.

/UNESCO Chronicle, 19.k. 2.sz. 1973. p.82-83./

A szemle jellemzői, problémái, készítésének módszertana

A szemle olyan szekunder írásmű, mely összefoglalja a primér dokumentumokban egy meghatározott témával kapcsolatban, adott idő alatt ismerttetett információkat, egy-egy szakterület, tudományterület szakirodalmának színvonalasan összeállított áttekintését nyújtja. Ezt a dokumentációs műfajt a tájékoztatás problémájával kapcsolatos jól ismert ellentmondások hozták előtérbe, mert mellőzhetővé teszi nagyszámú eredeti közlemény átolvasását.

A szemlék jellegük szerint két csoportra oszthatók: elemző /tudományos-műszaki vagy műszaki-gazdasági/ szemléket a legidősebb témákról vagy ágazati jelentőségű kérdésekről készítenek. A különbö-

ző dokumentumok elemzése alapján állítják őket össze, adatokat, érve-
léssel megerősített értékelést tartalmaznak, következtetéseik alap-
ján javasolják az eredmények bevezetését. Az elemző szemlék legtöke-
letesebb formáját az összehasonlító cikkek jelentik, amelyek a hazai
és külföldi ipar műszaki, gazdasági és szervezeti fejlettségének szín-
vonalát mutatják be. A referáló szemléket a folyamatos tájékoztatási
források alapján készítik; a szerzőnek nem értékelést kell adnia, ha-
nem csak világos formában és összevontan kell ismertetnie az adott
témával foglalkozó dokumentumok tartalmát. Az idejében készített re-
feráló szemle a szakembernek abban segít, hogy tájékozódjék valamely
tudományos vagy műszaki terület fejlődésének pillanatnyi állásáról.

Az elemző tudományos szemlék legismertebb típusai:

- Meghatározott szakterület vagy tudományág szemléje, a német "Ergebnis" módján, melynek középpontjában nem egy adott időszak, ha-
nem egy aktuális tudományos, illetve szakkérdéssel kapcsolatos szak-
irodalom összefoglalása áll. Szelektív és kritikai módszerekkel dol-
gozza fel a téma és határterületei szakirodalmát.

E szemletípus a fejlődést, a változást mutatja be, kiválasztja
a lényegét, a jelentőset és összegezi az eredményeket. A jól összeál-
litott szemle, mint folyamatos tájékoztató eszköz abban különbözik a
referálólapoktól és annotált bibliográfiáktól, hogy azoknál sokkal
nagyobb mértékben értékel, és a tárgyalt szakirodalmat, monográfiákat,
folyóiratcikkeket elsősorban értékük arányában dolgozza fel.

- Az analitikus kutatási szemle a kiválasztott tárgykörben kife-
zetten az eredmények, találmányok, felfedezések, vagyis a tények szám-
bavételére szolgál, fontos célkitűzése, hogy az összeállítással bemu-
tassa, összefoglalja a további tájékozódáshoz felhasználható forrás-
kat.

A referáló szemle jellegzetes típusa az éves jelentés valamely
tudományágról, illetve szakterületről, a XIX. században kialakult "Jah-
resbericht" mintájára. Ez a típus leíró, rendszerező összeállítás a
tárgyévben megjelent tudományos munkákról, az ismertetett anyag kriti-
kája, értékelése nélkül. Bizonyos értékelést maga a válogatás jelent.

Az ide tartozó periodikus szemlék meghatározott tárgykörben rend-
szeresen, többnyire évente jelennek meg. Gyakran nem tekinthetők több-
nek, mint annotált bibliográfiának, használatuk mégis alkalmas a
tárgykör kurrens figyelemmel kísérésére; a figyelem felhívására a fon-
tosabb munkákra, melyeket érdemes eredetiben tanulmányozni; áttekin-
tést ad a tárgyról azok részére, akik valamilyen számukra új vagy is-
meretlen tárgykörben tájékozódni akarnak.

Mind az elemző, mind a referáló szemléknek vannak alapvető köve-
telményei.

a/ Hitelesség - ez mindenekelőtt azt jelenti, hogy pontos hivat-
kozásokat kell tartalmazniuk az idézett és felhasznált anyagokra.

b/ Teljes áttekintés - a szemle készítésénél fel kell kutatni és
tanulmányozni kell az adott témára vonatkozó lényeges források döntő
többségét.

c/ Pontosság - vagyis a téma kifogástalanul helyes kifejtése. A gyakorlati tapasztalatok szerint ez leginkább úgy biztosítható, ha a műszaki és műszaki-gazdasági szemlék elkészítésében kisebb közösségek vesznek részt, amelyek egy-egy tagja az általa választott részterület vagy részkérdés tökéletes ismerője.

A szemle megírása előtt világosan meg kell határozni a feladatot, aztán ennek alapján tartalmát, valamint a tanulmányozandó anyag tartalmi és időbeli határait. Következik a bibliográfia összeállítása, ezután kerül sor az anyag kiválasztására, majd feldolgozására és rendszerezésére. Az elemzés során kiemelik és értékelik az adatokat és tényeket, megvizsgálják az ellentmondásokat, ellenőrzik hitelességüket. Az ezután következő összegezés tulajdonképpen csoportosítást jelent, a befejezett, logikusan felépített tájékoztató anyag kidolgozását. A szemlének világosnak és áttekinthetőnek kell lennie; az elemzések alapján levont részkövetkeztetéseknek összhangban kell lenniük egymással és a szemle végen található végső következtetésekkel.

Az elemző szemlét az alábbi módon célszerű felépíteni:

1. Referátum, amely sűrítve bemutatja a szemle összeállításának célját és a kapott eredményeket.

2. Bevezetés - meghatározza a szemle célját és rendeltetését, rámutat a vizsgált kérdés és a rokontémák kapcsolatára, ismerteti a felhasznált forrásokat.

3. A vizsgált kérdés helyzete az országban és a közbenső következtetések. Ez a rész tartalmazza tulajdonképpen a téma teljes és rendszerezett kirejtését; nem csupán az eléggé ismert tételeket elemzi, hanem az új problémákat és megoldásuk feltételezett útjait is. Különös figyelmet kell fordítani a különféle forrásokban található és egymásnak ellentmondó tények és adatok elemzésére.

4. Befejezés - ennek kell meghatároznia az adott munka előnyeit a már meglévőkkel szemben, ismertetnie a lehetséges alkalmazási területeket és a megfelelő ajánlásokat, valamint a további munka irányát.

5. Irodalomjegyzék.

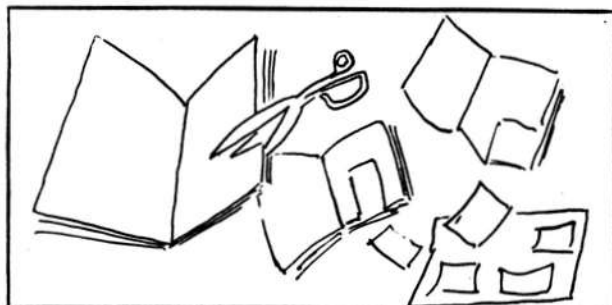
Az a tény, hogy a szemlék összeállítása éppen a szakirodalom bővítése miatt értékelésen és válogatáson alapszik, fontossá teszi az összeállító szerző, illetve szerkesztőbizottság személyi adottságait. A szerkesztőbizottság, illetve a szerkesztő a folyamatosan megjelenő szemléknek bizonyos szakmai és tárgyalási módszerbeli irányvonalat ad, s ezért a személyi változások a szemlék összeállításánál is óhatatlanul változásokhoz vezetnek, melyet lehetőleg el kell kerülni.

A forrásokról való folyamatos, széles körű értesülést elősegíti, ha a szerkesztőbizottság különböző országokban működő neves szakemberekből áll. A specializált adatbankok gépesített adattárolási és keresési módszereinek fejlődése további hatáson segítséget jelenthet a forrásanyagok biztosítására.

FORRÁSOK

Naucsno-Tehnicseszkaja Informacija, Szerija 1. 1972. 4.sz. p.31-34. = MIROPOL'SZKIJ, H.H.: Metodika szozdanija obzornoj informacii.

The Library Quarterly, 41.k. 4.sz. 1971. p.275-291. = VIRGO, J.A.: The review article: its characteristics and problems.

Dáczér Éva

Miért ír az egyik szakember
és miért nem ír a másik?

Valóban hírnévhez juttat-e egy írásmű megjelentetése? Érdemes-e írni? Miért ír, illetve miért nem ír a szakember? Ezeknek a kérdéseknek megválaszolására végeztek felmérést az IBM tizenkilenc amerikai és európai kutató laboratóriumában és üzemében. Megkérdezték a szakembereket: mennyi szacikket és konferencia-előadást adtak közre? Mi volt ezzel elsődleges céljuk? Volt-e ebből valamiféle hasznuk? Milyen előnyök származik a szacikkek írásából? Akik sohasem irtak, azoktól ennek oka íránt érdeklődtek.

A kérdésekre 90 szerző válaszolt és 20 olyan szakember, akinek sohasem jelent meg semmiféle közleménye. A szerzők között 48 az "állandó" /összesen 850 írásművel/ és 42 az "alkalmi" szerző. Az utóbbiaknak egyenként mindössze 1-4, összesen 103 műve látott napvilágot. Mindkét csoportban minden ötödik szakember vezető beosztásban dolgozik.

Az írás két legfőbb okaként az eredmények közlésének igényét és az elismerés iránti vágyat jelölték meg. Minden ötödik szerző célja a vállalat hírnevének növelése, minden ötödik szakember hivatali kötelességének érzi a publikálást. Minden tizediket megalégedéssel tölt el szerzői mivoltának tudata. Inkább az alkalmi szerzők hivatkoztak arra, hogy az írást a vállalat követelte meg tőlük.